

Innspill til Finanskomiteen

Revidert nasjonalbudsjett 2022: RES-EU og opplegg for tildelinger i Forskningsrådet

Dato
19.05.2022

Innspill til Prop S 115 (2021-2022)

Omstilling i norske bedrifter, kommuner og etater krever gode og forutsigbare rammebetingelser for de uavhengige forskningsinstituttene som fungerer som deres FoU-avdeling, både nasjonalt og i vårt største eksportmarked Europa

SINTEF anmoder Stortinget om følgende:

1. Å sikre norske uavhengige forskningsinstitutter fortsatt mulighet for deltakelse i EUs rammeprogram Horisont Europa ved en bevilgning på 200 millioner kroner på Kunnskapsdepartementets budsjett, kap. 285, post 53 Sektoroverskridende og strategiske satsinger i Revidert nasjonalbudsjett for 2022. Deltakelse i EUs forsknings- og innovasjonsprogram, Horisont Europa, gir norske bedrifter og offentlige etater tilgang til verdifull forskningsfinansiering, nettverk og kompetanse for deres grønne og digitale skifte. Forskningsinstituttene rigger mange av disse viktige samarbeidsprosjektene, og må sikres rammebetingelser til fortsatt å kunne delta. Uten instituttene fortsatt sterke prioritering av europeisk forskningssamarbeid vil Norge ikke kunne hente hjem de om lag 25 mrd. kronene Stortinget har bevilget i medlemskontingent, som vi hittil har lykkes godt med. Norske miljøer er konkurransedyktige og attraktive i Europa. Samlet er 181 millioner euro (eller nesten 1,8 milliarder kroner) så langt tildelt norske prosjektdeltakere i Horisont Europa. Av dette har 68 millioner euro gått til instituttene, noe som utgjør 37 prosent av alle midlene Norge har vunnet tilbake. Budsjettet til den resultatbaserte ordningen RES-EU (tidligere STIM-EU) har ikke fulgt budsjettveksten i det nye rammeprogrammet, og heller ikke tatt høyde for den økende norske suksessraten etter at RES-EU ordningen for instituttene kom på plass i sin nåværende form. Framtidig ramme må ligge på minst 500 mill. kroner.
2. Å gi KD og Forskningsrådet nødvendig fullmakt til å opprettholde planlagt aktivitet, mens dagens praksis for finansiering av flerårige prosjekter gjennomgås. Fullmakten kan være midlertidig inntil rutiner er forbedret. Forskningsinstituttene samarbeid med bedrifter om grønn og digital omstilling må ikke stoppe opp. Behovet for opprydding i økonomistyringen hos norske forskningsmyndigheter og den faktiske budsjettsituasjonen hos Forskningsrådet, må ikke ramme bedrifter, offentlige virksomheter, universiteter og forskningsinstitutter som nå jobber på spreng for omstilling av Norge. Investeringer i ny kunnskap, teknologi og løsninger vi trenger i møtet med de store samfunnsutfordringene bør styrkes, ikke svekkes.

Ad 1: Norges grønne og digitale skifte forutsetter at instituttene kan delta i Horisont Europa

Kap. 285 Norges forskningsråd Post 53 Sektorovergripende og strategiske satsinger

I regjeringens forslag til RNB nevnes en rekke ordninger med negative avsetninger. Her nevnes eksplisitt RES-EU (tidligere STIM-EU) som er en resultatbasert ordning for prosjekter vunnet i EUs rammeprogram. Ordningen dekker 30% av kostnadene norske forskningsinstitutter har i EU-prosjekter sammen med norske bedrifter og offentlige virksomheter. I NFRs forslag til kutt skisseres ingen utbetaling under denne ordningen verken for prosjekter vunnet i 2022 eller 2023. Dersom dette realiseres, vil det ikke bare oppleves som et unødvendig løftebrudd fra norske myndigheter, men også innebære et fundamentalt skift bort fra tidligere mål og ambisjoner om samarbeid i Europa og hjemhenting av forskningsmidler. Et slik kutt vil skape en uholdbar situasjon med store økonomiske og strategiske konsekvenser for SINTEF og andre forskningsinstitutter, men ikke minst for norsk omdømme, norske bedrifter og offentlige virksomheter som bør samarbeide med partnere i vårt viktigste eksportmarked Europa.

Bakgrunn og effekt av kutt for SINTEF

I tråd med myndighetenes uttalte mål om høy norsk deltakelse i EUs forskningsprogrammer¹, har SINTEF gjennom en årrekke lagt ned betydelige ressurser i å opparbeide en stor EU-prosjektportefølje, særlig i de delene av programmene som utføres i samarbeid med næringsliv og offentlig sektor, og retter seg mot industriell konkurransekraft og å løse de store samfunnsutfordringene.

I programmet Horisont 2020 var SINTEF den klart største norske aktøren, og sikret en retur av 2,2 mrd. kroner i forskningsmidler gjennom deltakelse i rundt 300 prosjekter med mer enn 2700 partnere fra totalt 64 land². I Horisont 2020 ble en tredjedel av norsk næringslivs samlede EU-deltakelse gjennomført i samarbeid med SINTEF. Mer enn halvparten av de prosjektene norske private og offentlige aktører har i EU er med et norsk forskningsinstitutt. Instituttens engasjement og kompetanse har vært sterkt bidragsytende til økt norsk returandel og til det beste for nasjonal kunnskaps- og teknologiutvikling inn i det grønne, digitale skiftet. Ordningen RES-EU med dagens innretning har vært en grunnleggende forutsetning for vårt EU-arbeid.

EUs økonomiske bidrag dekker opp mot 60 % av SINTEFs faktiske kostnader. Med RES-EU kommer vi opp i ca. 90 % dekning av kostnader i EU-prosjekter, og sitter igjen med en egenandel i prosjektene på 10 prosent, som for prosjekter vunnet i inneværende år er prognostisert til 110 mill. kroner. Et bortfall av RES-EU bare for 2022 vil øke egenandelen for disse prosjektene til ca. 435 mill. kroner.

NFRs kuttforslag legger opp til at RES-EU verken utbetales for prosjekter vunnet i 2022 eller 2023, og deretter trolig en betydelig svekkelse av ordningen for resterende programperiode. En høyere egenandel enn dagens er ikke mulig for oss å bære. Da kan SINTEF ikke lenger ha som mål å vinne prosjekter i EU, og vi må søke å komme oss ut av allerede tildelte prosjekter. Dette vil resultere i et langvarig omdømmetap for norske forskningsmiljøer blant samarbeidspartnere internasjonalt, men også nasjonalt, og vår evne til å kunne tiltrekke oss både attraktive partnere til prosjekter og talenter vil umiddelbart svekkes.

Konsekvensene for norsk omstillingsevne

Dersom SINTEF og andre norske institutter ikke lenger deltar nevneverdig i EUs forsknings samarbeid vil dette også påvirke norsk næringslivs deltakelse. 42 % av bedriftsprosjektene i Horisont 2020 er med forskningsinstitutter. Vårt beste estimat er at norsk næringsliv da vil redusere sin EU-aktivitet med 25-30 prosent. Dette vil også medføre at egenfinansierte forskningsinvesteringer fra næringslivet i prosjektene faller bort. I tillegg vil en kraftig reduksjon i instituttene EU-aktivitet ha en direkte effekt på norske universiteter og høyskoleers evne til å delta i samarbeidsprosjekter under rammeprogrammets pilar 2.

Bortfall av midler fra RES-EU for 2022 og 2023, og særlig dersom dette skjer uten tydelige avklaringer for 2024 og resten av programperioden, får vidtrekkende konsekvenser for norsk næringslivs og offentlig sektors omstillingstakt og konkurransekraft i kampen om markedsandeler i det grønne, digitale skiftet. Uten en RES-EU ordning med dagens innretning er det vanskelig å se for seg at Norge kan oppnå en målsatt returandel på 2,8 prosent i programmet, og dermed hente hjem de om lag 25 mrd. kroner Stortinget har bevilget i kontingent.

De prekære klima-, natur- og energiutfordringene venter ikke, og internasjonalt forsknings samarbeid er her et av de aller viktigste verktøyene vi har. Hvor ellers kan man investere 1 krone og få 3 tilbake?

Ad 2: Ny kunnskaps- og teknologiutvikling er avgjørende for grønn og digital omstilling i norske bedrifter og offentlige virksomheter – gode forskningsprosjekter må ikke bli skadelidende ved varslet opprydding i økonomistyringen hos norske forskningsmyndigheter

For å imøtekomme krav fra regjeringen har Forskningsrådet skissert opp mulige tiltak som kan bidra til å bringe den økonomiske situasjonen i balanse. Forskningsrådet regner ikke disse tiltakene som realistiske, ei heller tilstrekkelige. SINTEF har regnet på konsekvensene av disse kuttforslagene (og RES-EU især, se punkt 1 over), og ser at disse vil være svært dramatiske for våre 3.500 kunder og vår egen virksomhet. SINTEF vil ikke lenger kunne være en drivkraft i teknologiutviklingen for bedrifter i Norges viktigste næringer mht. sysselsetting og eksport. Dette kan ikke være politisk ønskelig. Behovet for en annen og mer smidig løsning er derfor maktpåliggende. Vi mener en slik løsning bl.a. handler om hvilke fullmakter KD og Forskningsrådet nå gis.

Prop. 1 S (2021-2022) har en detaljert beskrivelse av Forskningsrådets budsjettpraksis. Stortinget har per i dag ikke gitt en formell fullmakt til midlertidig å overføre midler mellom kapitler og poster, selv om dette er praktisert over tid. Uten en slik fullmakt er Forskningsrådets praksis et brudd på Økonomiregelverket. DFØ sier imidlertid at det å gi en slik fullmakt vil kunne gi en mer effektiv ressursbruk og dermed være i tråd med regelverket. SINTEF anmoder derfor Stortinget om å gi Kunnskapsdepartementet og Forskningsrådet en slik midlertidig fullmakt. Dette, sammen med andre tiltak, vil være avgjørende i den situasjonen som har oppstått i Forskningsrådet.

Regjeringen gir uttrykk for at forskningspolitikken ligger fast. Dermed kan ikke de mest drastiske kuttscenariene gjennomføres, fordi de vil føre til:

SINTEF

- En svekkelse av Norges omstillingsevne, ref. fersk OECD-rapport som peker på instituttene som viktige for å løse sammensatte samfunnsutfordringer¹.
- Stans i forsknings- og innovasjonsprosjekter i norske bedrifter og offentlige virksomheter som er avgjørende for deres grønne, digitale omstilling. Den private forskningsinnsatsen vil også gå ned pga. tapt risikoavlastning fra det offentlige.
- Stor usikkerhet om Norges evne til å hente hjem 25-milliarders-investeringen i EUs rammeprogram.
- Framtidig forskerrekruttering settes i fare ved at både yngre forskere, og de mange forskere med kritisk kompetanse fra andre land, vender ryggen til et stadig mer usikkert arbeidsmarked innenfor norsk forskning.
- Økonomisk ødeleggende for de norske forskningsinstituttene som med sin lave grunnbevilgning er helt avhengige av Forskningsrådets utlysninger.
- Nedbemanning av teknologer i SINTEF når våre 3.500 kunder og samfunnet trenger dem som mest.

Norge har valgt en modell for sitt forsknings- og innovasjonssystem der vi, sammenlignet med andre land, har svært lav offentlig grunnfinansiering av forskningsinstituttene. Fordelen ved dette er en sterk brukerorientering, men modellen forutsetter at forskningsinstituttene sammen med sine kunder og partnere i næringslivet og offentlig sektor, har forutsigbare midler de kan søke på hos Forskningsrådet. Med normalt 8 % grunnbevilgning er SINTEFs inntekter basert på å vinne prosjekter sammen med partnere i næringslivet. En frysing av slike konkurransebaserte tildelinger i Forskningsrådet kan bli økonomisk ødeleggende for hele den norske instituttsektoren.

Med vennlig hilsen

Alexandra B. Gjørsv
konsernsjef

¹ [The contribution of RTOs to socio-economic recovery, resilience and transitions \(earto.eu\)](https://earto.eu)